

WERK, GEZIN OF BEIDE? VERSCHILLEN TUSSEN LAAG- EN HOOGGESCHOOLDEN

Hoofdstuk 17

Karen Geurts

In de huidige generatie jonge volwassenen (25-39 jaar) hebben vrouwen met kinderen nog altijd minder vaak een betaalde baan dan mannen met kinderen en ze zijn ook minder vaak aan het werk dan vrouwen zonder kinderen. We vragen ons in dit hoofdstuk af of dit patroon voor alle onderwijsniveaus geldt en komen tot de vaststelling dat dit niet zo is.

Hooggeschoolde vrouwen met inwonende kinderen hebben meestal een betaalde baan, al is dit wel vaak een deeltijdse job. Bij de middengeschoolden vinden we heel wat meer thuisblijvende moeders terug. Als ze al aan het werk zijn, hebben middengeschoolde moeders vaker een deeltijdse baan dan hooggeschoolde. Bij de laaggeschoolden is dit stramien het meest uitgesproken: laaggeschoolde moeders hebben minder vaak een betaalde baan dan midden- en hooggeschoolde, ze werken vaker deeltijds en presteren in zo'n deeltijdse job ook minder uren. Anders gesteld, de gezinspositie weegt zwaarder door in de arbeidsdeelname van laaggeschoolde dan van middengeschoolde vrouwen en bij hooggeschoolde vrouwen leidt de gezinspositie het minst tot verschillen in arbeidsdeelname. Ook bij de laaggeschoolde mannen stellen we verschillen vast in arbeidsdeelname naar gezinspositie, een verschijnsel dat bij de hooggeschoolde mannen nagenoeg afwezig is.

Vrouwen en mannen nemen niet in gelijke mate deel aan de arbeidsmarkt. Vooral bij degenen met kinderen zijn er grote verschillen, of met andere woorden, de arbeidsmarktpositie van vrouwen en mannen varieert met hun gezinspositie. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op dit laatste aspect: wat zijn de gezinsposities waarin mannen en vrouwen meestal voltijds werken, in welke werken ze vaak deeltijds en wat is de omvang van deze deeltijdse baan? Daarnaast stellen we ons de vraag of de verschillen naar gezinspositie voor elk onderwijsniveau identiek zijn. Gaat gezinslast bij laaggeschoolde vrouwen vaker gepaard met niet-beroepsactiviteit dan bij midden- en hooggeschoolden? Slagen vooral de hooggeschoolde moeders erin hun gezin te combineren met een (voltijdse) baan? Zijn mannen meestal voltijds aan het werk ongeacht hun gezinspositie?

De analyse is gebaseerd op de Labour Force Survey (LFS) van Eurostat, de statistiekinstelling van de Europese Unie. Deze LFS is op zijn beurt gebaseerd op de nationale Enquêtes naar de

Arbeidskrachten (EAK), die in België uitgevoerd wordt door het NIS.¹ De analyse in dit hoofdstuk beperkt zich tot de leeftijdsgroep van 25 tot 39 jaar. Vóór hun vijfentwintigste wonen de meeste Vlamingen nog bij de ouders en zijn er nog maar weinig aan gezinsvorming begonnen (Lodewijckx, 2001, pp. 32-33). Vanaf de leeftijd van 40 jaar zijn reeds heel wat vrouwen uit de arbeidsmarkt getreden – de mediane uittredeleeftijd voor vrouwen in Vlaanderen ligt op 45 jaar

Hfdst. 12 🗨️ (Elchardus & Cohen, 2003, p. 28). In hoofdstuk 12 gaan we in op de determinanten van de uittrede van de oudere leeftijdsgroepen.

We bekijken dus de leeftijdsgroep tussen 25 en 39 jaar: dit is de ‘drukke’ leeftijd, de meeste vrouwen en mannen hebben dan zowel een beroepsleven als belangrijke verantwoordelijkheden binnen het gezin en ze moeten beide taken zien te combineren (Glorieux, Koelet & Moens, 2001).

1 Werk en gezin: in combinatie of apart?

Werken of niet werken

In Vlaanderen heeft 80% van de vrouwen tussen 25 en 39 jaar een betaalde baan; bij de mannen is dat 92%. De Vlamingen steken hiermee met kop en schouders uit boven het Europese gemiddelde en zelfs boven de relatief sterke buurlanden.² De hoge werkzaamheidsgraad van de Vlamingen in deze levensfase hangt samen met de zogenaamde samengedrukte loopbaan, een opvallend kenmerk van de inwoners van het Vlaams Gewest: zij combineren namelijk een zeer hoge werkzaamheidsgraad in de middelste leeftijdsklasse met een zeer lage werkzaamheids-

Hfdst. 3 🗨️ graad bij de jongeren en bij de ouderen.

In eerdere analyses stelden we vast dat het verschil in arbeidsdeelname tussen vrouwen en mannen niet in alle gezinsposities even groot is (Geurts, 2002b). In feite bestaat er enkel een duidelijke sekse kloof tussen vrouwen en mannen wanneer zij (inwonende) kinderen hebben en wat meer is, de kloof wordt groter naarmate het aantal kinderen in het gezin toeneemt. Tussen vrouwen en mannen uit koppels zonder kinderen blijven de verschillen in arbeidsdeelname zeer beperkt en alleenstaande vrouwen en mannen zonder kinderen hebben zelfs in gelijke mate een betaalde baan.

1 Voor de methodologische achtergrond van dit hoofdstuk, verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks ‘De arbeidsmarkt in Vlaanderen’, 2003, Jaarboek, Methodologie.

2 Gemiddeld in de Europese Unie bedraagt de werkzaamheidsgraad van vrouwen en mannen tussen 25 en 39 jaar respectievelijk 68% en 86%, gemiddeld in onze buurlanden (Nederland, Duitsland en Frankrijk) is dit respectievelijk 72% en 87%.

Concreet betekent dit dat anno 2002 de vrouwen die samenwonen met een partner maar (nog) geen kinderen hebben de meest actieve onder de Vlaamse vrouwen (25-39 jaar) zijn: 87% van hen heeft een betaalde baan en het verschil met de mannen in dezelfde gezinspositie is beperkt (tabel 17.1). De werkzaamheidsgraad van Vlaamse vrouwen die samenwonen met een partner en één kind ten laste hebben, bedraagt 86%, bij twee inwonende kinderen is 82% van de moeders aan het werk en in de groep vrouwen met drie of meer kinderen ligt de werkzaamheidsgraad een stuk lager (62%). Het werkzaamheidspeil van de alleenstaande moeders sluit dicht aan bij deze laatste groep (68%).³

De werkzaamheidsgraad van de jonge generatie Vlaamse vrouwen (25-39 jaar) bereikt dus al bij al een betrekkelijk hoog niveau. Wanneer we de vergelijking met de buurlanden maken, dan blijken vooral de Vlaamse vrouwen met kinderen in deze generatie zich bijzonder sterk te profileren op de arbeidsmarkt: het aandeel werkende moeders (25-39 jaar) in het Vlaams Gewest overstijgt ruimschoots dat van de moeders in de buurlanden (Geurts, 2002a). Deze hoge werkzaamheidsgraad is een recente evolutie: in het begin van de jaren negentig lag de werkzaamheidsgraad van jonge Vlaamse moeders nog zo'n 17 procentpunt lager.

Deeltijdarbeid naar gezinspositie

Blijven in Vlaanderen de verschillen in werkzaamheidsgraad, zowel tussen mannen en vrouwen als tussen vrouwen met en zonder kinderen, al bij al beperkt, wanneer we degenen met een baan opsplitsen naar voltijds en deeltijds werkenden blijkt de seksekloof in wezen veel geprononceerder te zijn. Een op drie werkende vrouwen heeft een deeltijdse baan, terwijl deeltijdarbeid bij de mannen nagenoeg onbestaande is. In geen enkele gezinspositie stijgt het aandeel deeltijds werkende mannen (25-39 jaar) uit boven 5%. Vrouwen zonder kinderen werken iets vaker deeltijds: circa 15% van degenen die werken, heeft een deeltijdse job. Maar vooral de vrouwen met kinderen hebben zeer frequent een deeltijdse betrekking: van de werkende vrouwen met een partner en één kind is 40% deeltijds aan het werk, bij degenen met twee kinderen is dit 50% en bij de werkende moeders met drie of meer kinderen bedraagt het aandeel deeltijdarbeid 60%. Ook alleenstaande moeders werken in 45% van de gevallen deeltijds. Wanneer we de deeltijds werkende vrouwen verder in detail bekijken stellen we bovendien vast dat het meestal een grote deeltijdse baan betreft (meer dan 24 uur per week) en dat het aantal gepresteerde uren daalt naarmate men meer kinderen ten laste heeft (tabel B17.2).

³ Voor een overzicht van gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk, verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2003, Jaarboek, Cijferbijlage. De verdeling van vrouwen en mannen over de verschillende gezinsposities, vindt u in tael B17.1.

Een doorsnee Vlaams gezin: een koppel met twee kinderen

Om de cijfers wat tastbaarder te maken lichten we er één gezinstype uit: het koppel met twee kinderen. We noemen dit het 'doorsnee Vlaams gezin' omdat het de meest voorkomende gezinspositie is bij vrouwen en mannen tussen 25 en 39 jaar (25% bij de vrouwen en 20% bij de mannen).

In zo'n 'doorsnee Vlaams gezin' heeft 97% van de vaders een betaalde baan, terwijl van de moeders 82% aan het werk is, de helft voltijds, de andere helft deeltijds. Een deeltijdse baan betekent voor deze moeders meestal een arbeidsprestatie van meer dan 24 uur per week.

Onderwijsniveau en gezinspositie

Een andere onderscheidende factor voor de arbeidsmarktpositie van vrouwen en mannen is hun onderwijsniveau. Laaggeschoolden hebben een lager werkzaamheidspeil dan middengeschoolden, die op hun beurt minder vaak aan het werk zijn dan hooggeschoolden. Deze verschillen zijn bij vrouwen veel groter dan bij mannen. Zo bedraagt de onderwijskloof in werkzaamheid bij mannen (25-39 jaar) 1,11 terwijl er bij vrouwen een verschil van 1,44 is.⁴ Of met andere woorden, wie de twee 'zwakke' arbeidsmarktkenmerken vrouw en laaggeschoold combineert, loopt een hoger risico op een ongunstige arbeidsmarktpositie. In het vervolg van dit hoofdstuk voegen we aan de combinatie geslacht en onderwijsniveau een derde factor toe, de gezinspositie.

Werpen we een eerste vluchtige blik op de werkzaamheidsgraad van laag-, midden- en hooggeschoolden naar gezinspositie, dan valt meteen op dat de verschillen in arbeidsdeelname bij de hooggeschoolden zeer beperkt zijn, bij de middengeschoolden groter en bij de laaggeschoolden het grootst. Dit is zo bij vrouwen en bij mannen (tabel 17.1).

⁴ De onderwijskloof in werkzaamheid wordt berekend als de verhouding tussen de werkzaamheidsgraad van hoog- en middengeschoolden en die van laaggeschoolden.

Tabel 17.1

Werkzaamheidsgraad en seksekloof* in werkzaamheidsgraad bij vrouwen en mannen (25-39 jaar) naar onderwijsniveau en gezinspositie (Vlaams Gewest; 2002)

(%)	Totaal		Hooggeschoold		Middengeschoold		Laaggeschoold	
	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man
Alleenstaand	84	84	92	93	82	85	57	75
<i>Kloof</i>	1,01		1,01		1,03		1,31	
Met partner	87	93	92	97	89	94	70	86
<i>Kloof</i>	1,06		1,06		1,05		1,23	
Met partner en 1 kind	86	98	92	99	85	99	78	95
<i>Kloof</i>	1,14		1,08		1,16		1,23	
Met partner en 2 knid.	82	97	94	99	78	97	67	94
<i>Kloof</i>	1,18		1,05		1,25		1,41	
Met partner en 3+ knid.	62	93	82	99	65	97	35	82
<i>Kloof</i>	1,50		1,21		1,50		2,37	
Eenoudergezin	68	-	80	-	72	-	54	-
Ander	76	86	89	90	82	90	45	76
Totaal	80	92	90	96	81	93	59	85
<i>Kloof</i>	1,15		1,06		1,16		1,43	

* Verhouding tussen werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WAV)

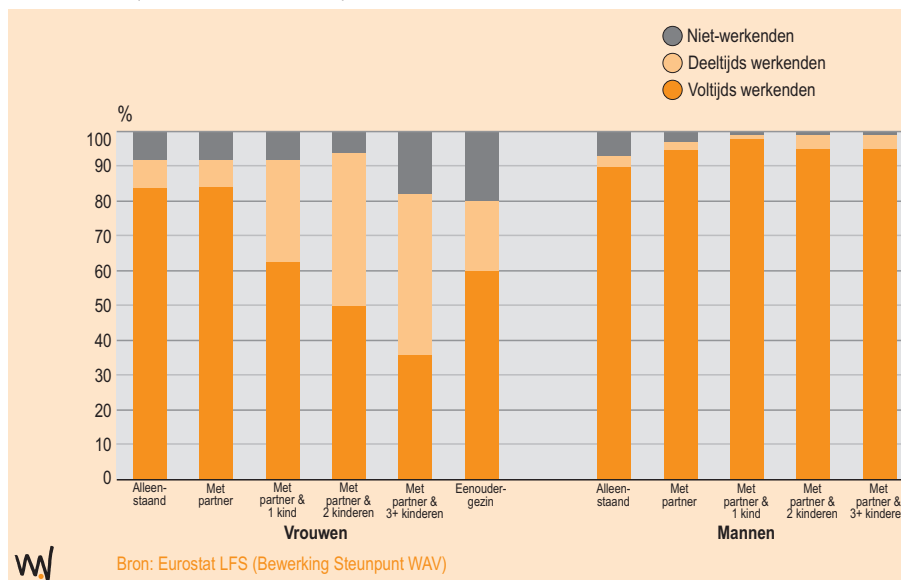
2 *Werk en gezin voor hooggeschoolden*

Werkzaamheid naar gezinspositie

In de leeftijdscategorie 25-39 jaar is 40% van de vrouwen hooggeschoold. Dit is meer dan bij de mannen (33%). Het onderwijsniveau van de vrouwen is in de loop van de voorbije decennia sterk gestegen; in de jonge generaties ligt het onderwijsniveau van vrouwen beduidend hoger dan dat van mannen. Gemiddeld verschilt de arbeidsdeelname van hooggeschoolde vrouwen niet zo sterk van die van mannen (tabel 17.1): bij de vrouwen is 90% aan het werk, bij de mannen is dat 96%. Bij de indeling naar gezinspositie valt nog minder variatie op te merken (figuur 17.1). Hooggeschoolde mannen behalen in elke gezinspositie een quasi volledige werkzaamheid en ook vrouwelijke hooggeschoolden zijn in bijna elke gezinspositie voor meer dan 90% aan het werk.

Figuur 17.1

Voltijds, deeltijds en niet-werkenden bij de hooggeschoolde vrouwen en mannen (25-39 jaar) naar gezinspositie (Vlaams Gewest; 2002)

Twee gezinsposities bij de vrouwen vallen wat uit de toon: vrouwen met een partner en drie of meer kinderen en alleenstaande moeders. Op 100 hooggeschoolde vrouwen in een van beide gezinsposities zijn er ruim tien werkenden minder dan in de andere gezinssituaties. Dit betekent dat in de gezinsposities waar vrouwen *over het algemeen* zwakker staan op de arbeidsmarkt, ook de hooggeschoolden iets minder sterk participeren. Bij de hooggeschoolde Vlamingen die samenwonen met een partner en drie of meer kinderen, bestaat er dan ook een duidelijke sekse-kloof (1,21 – tabel 17.1). De verschillen met de andere gezinsposities blijven echter gering.

Een doorsnee Vlaams gezin: een koppel met twee kinderen

Van de hooggeschoolde vaders (25-39 jaar) die aan het hoofd staan van een doorsnee Vlaams gezin heeft 99% een betaalde baan. Van de hooggeschoolde moeders in dezelfde gezinssituatie is 94% aan het werk: 50% voltijds en 44% deeltijds. Zo'n deeltijdse baan betekent voor hen meestal een job van meer dan 24 uur per week.

Deeltijdarbeid naar gezinspositie

Laat het voorgaande uitschijnen dat hooggeschoolde vrouwen ongeacht hun gezinsituatie haast in gelijke mate als mannen zouden deelnemen aan het beroepsleven, de opsplitsing naar voltijds en deeltijds werkenden toont een heel ander beeld (figuur 17.1). Van de hooggeschoolde vrouwen met een baan werkt immers meer dan een op vier deeltijds (27%). Deze deeltijds werkenden vinden we hoofdzakelijk terug bij de moeders en de 'klassieke' participatiepatronen komen hier sterk tot uiting: het aandeel voltijds werkenden neemt namelijk af met het aantal kinderen. Heeft van de werkende vrouwen met een partner en één kind nog 'slechts' een op drie een deeltijdse baan, dan is dit bij de moeders met twee kinderen al bijna een op twee en bij de moeders met drie of meer kinderen loopt het aandeel deeltijdarbeid op tot 56%. Een grotere gezinslast en een toename van de tijd besteed aan gezinsarbeid gaat met andere woorden gepaard met een vermindering van betaalde arbeid (Glorieux & Vandeweyer, 2002). Dit stramen herkennen we ook als we de deeltijds werkenden meer in detail bekijken: wanneer het aantal kinderen toeneemt, neemt het aandeel vrouwen met een grote deeltijdse baan af en het aandeel met een halftijdse of kleine deeltijdse baan neemt toe (tabel B17.2).

Besluit

Hooggeschoolde mannen bereiken ongeacht hun gezinspositie een quasi volledige werkzaamheid. Ook hooggeschoolde vrouwen zijn ongeacht hun gezinspositie voor meer dan 90% aan het werk, maar wanneer ze kinderen hebben, combineren velen hun gezinstaken wel met een (meestal grote) deeltijdse baan. Toch blijft nog meer dan de helft van de hooggeschoolde moeders met kinderen voltijds aan het werk.

3 *Werk en gezin voor middengeschoolden*

Ongeveer evenveel Vlaamse vrouwen als mannen tussen 25 en 39 jaar zijn middengeschoold (40% en 42%). De seksekloof op de arbeidsmarkt is bij de middengeschoolden veel meer uitgesproken dan bij de hooggeschoolden (1,16 tegenover 1,06 – tabel 17.1). Van de middengeschoolde mannen heeft 93% een betaalde baan, bij de vrouwen is dit 81%. Middengeschoolde mannen zijn met andere woorden bijna even vaak aan het werk als hooggeschoolde (96%). Bij vrouwen is het verschil met de hooggeschoolden veel groter: 81% tegenover 90%.

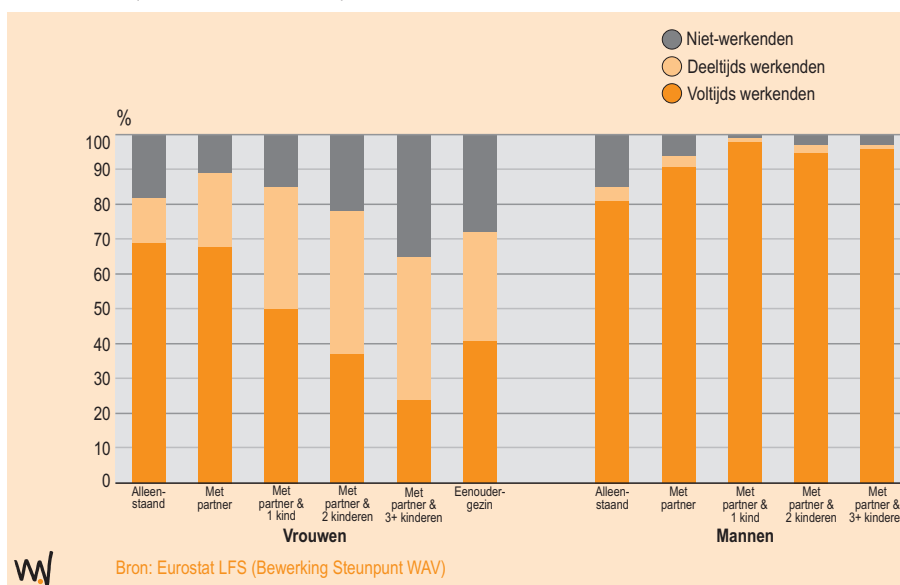
We gaan na of deze lagere werkzaamheidsgraad van middengeschoolde vrouwen in alle gezinsposities voorkomt, en dus in de eerste plaats samenhangt met het onderwijsniveau van deze vrouwen, dan wel of deze lagere werkzaamheidsgraad slechts in bepaalde gezinsposities optreedt en dus zowel samenhangt met het onderwijsniveau als met de gezinssituatie.

Werkzaamheid naar gezinspositie

In vergelijking met de hogeschoolden bestaat er bij de middengeschoolden niet alleen een grotere kloof tussen mannen en vrouwen, ook de verschillen tussen de gezinsposities zijn groter (figuur 17.2).

Figuur 17.2

Voltijds, deeltijds en niet-werkenden bij de middengeschoolde vrouwen en mannen (25-39 jaar) naar gezinspositie (Vlaams Gewest; 2002)

Middengeschoolde mannen behalen net als de hogeschoolden in haast alle gezinsposities een werkzaamheidsgraad van meer dan 95%. Enkel bij de alleenstaanden ligt het aandeel werkenden een stuk lager, van hen heeft slechts 85% een betaalde baan. Deze minder gunstige positie van alleenstaande mannen zonder kinderen was ook bij de hogeschoolden merkbaar, maar het verschil was daar te klein om te vermelden. De lagere werkzaamheidsgraad van alleenstaande midden- en hogeschoolde mannen is geen geïsoleerde vaststelling. In een eerdere analyse

kwamen we tot de slotsom dat alleenstaande mannen in *alle* leeftijdsgroepen (ouder dan 25 jaar) zich in een relatief ongunstige arbeidsmarktpositie bevinden: hun werkzaamheidsgraad ligt beduidend lager en hun werkloosheidsgraad ligt drie tot vijf keer hoger dan bij de mannen die samenwonen met een partner (Geurts, 2002b). Daar komt bij dat de alleenstaande mannen een sterk groeiende bevolkingsgroep vormen: in 1990 woonde nog slechts 6% van de mannen tussen 25 en 39 jaar alleen, in 2002 is dat 13%. De sterke groei wordt in verband gebracht met de toename van het aantal echtscheidingen (Surkyn, 1999).

Bij de middengeschoolde vrouwen zijn degenen die reeds samenwonen met een partner maar nog geen kinderen hebben het vaakst aan het werk (89%). Het verschil met de mannen in dezelfde gezinspositie is beperkt (94%). Ook bij de alleenstaanden zonder kinderen is het sekseverschil beperkt. Bij degenen met kinderen bestaat er echter een duidelijke seksekloof die toeneemt met het aantal kinderen. Heeft van de moeders met een partner en één kind nog 85% een betaalde baan, dan is dit bij de moeders met twee kinderen maar 78% en bij de moeders met drie of meer kinderen slechts 65%. Van de alleenstaande moeders is 72% aan het werk.

De verschillen tussen de gezinsposities zijn bij de middengeschoolde vrouwen dus veel uitgesprokener dan bij de hooggeschoolden. Of nog anders gesteld: de gemiddeld lagere werkzaamheidsgraad van middengeschoolde vrouwen (lager dan de hooggeschoolden én lager dan de mannen) hangt sterk samen met bepaalde gezinsposities: vooral vrouwen met twee of meer kinderen en alleenstaande moeders zijn minder vaak aan het werk, middengeschoolde vrouwen in andere gezinsposities bereiken een betrekkelijk hoog werkzaamheidspeil.

Deeltijdarbeid naar gezinspositie

De indeling naar voltijds en deeltijds werkenden maakt opnieuw duidelijk dat de verschillen tussen de gezinsposities in feite nog groter zijn dan op het eerste zicht lijkt (figuur 17.2). Zo zijn middengeschoolde vrouwen met kinderen niet alleen minder vaak aan het werk dan hooggeschoolde moeders (78% tegenover 90%), maar als ze aan het werk zijn, oefenen ze ook minder vaak een voltijdse betrekking uit: 52% van de hooggeschoolde moeders heeft een voltijdse job, 40% van de middengeschoolde. Ter vergelijking, van de middengeschoolde vaders is 96% voltijds aan het werk.

Een doorsnee Vlaams gezin: een koppel met twee kinderen

Middengeschoolde vaders (25-39 jaar) met een doorsnee gezin zijn net als hooggeschoolde vaders bijna allemaal aan het werk (97%). Van de middengeschoolde moeders met zo'n gezin heeft slechts 78% een betaalde baan, wat heel wat minder is dan bij de hooggeschoolden (94%). Van die 78% werkt, bovendien meer dan de helft deeltijds: vaak is dit een grote deeltijdse baan, maar bijna even vaak een halftijdse betrekking.

Zoals bij de hooggeschoolde moeders nemen de aandelen deeltijdarbeid bij middengeschoolde moeders sterk toe met het aantal kinderen. Zo heeft bijvoorbeeld van de werkende, middengeschoolde moeders met drie of meer kinderen nog slechts 24% een voltijds betrekking. Als ze deeltijds werken, werken middengeschoolde moeders gemiddeld ook iets minder uren dan de hooggeschoolden: deeltijdse jobs van meer dan 24 uur per week komen bij hen iets minder vaak voor (tabel B17.2). Voorts neemt het aantal gepresteerde uren af met het aantal kinderen: hebben van de deeltijds werkende, middengeschoolde moeders met één kind nog zes op tien een grote deeltijdse baan, dan is dit bij de moeders met drie of meer kinderen gedaald tot vier op tien. Een verklaring hiervoor werd reeds eerder aangehaald: een toename van het aantal kinderen brengt een groei van de huishoudelijke en zorgtaken binnen het gezin met zich mee, wat gepaard gaat met een vermindering van het aantal uren dat aan betaalde arbeid wordt besteed (Glorieux & Vandeweyer, 2001). Van belang is de vaststelling dat dit patroon bij middengeschoolde vrouwen veel sterker aanwezig is dan bij hooggeschoolden.

Besluit

Net als de hooggeschoolden zijn middengeschoolde mannen ongeacht hun gezinspositie bijna allen voltijds aan het werk. Enkel de alleenstaande mannen vallen met een werkzaamheidsgraad van 85% wat uit de toon. Ook de middengeschoolde vrouwen zijn betrekkelijk vaak aan het werk wanneer zij geen of slechts één kind hebben. Met het aantal kinderen daalt echter de werkzaamheidsgraad van middengeschoolde vrouwen. Als middengeschoolde moeders al aan het werk zijn, werken ze bovendien vaker deeltijds dan de hooggeschoolden en als ze deeltijds werken, werken ze iets vaker in een kleinere deeltijdse baan. De vaststelling dat de seksekloof op de arbeidsmarkt bij middengeschoolden groter is dan bij hooggeschoolden, moet uitsluitend toegeschreven worden aan de minder gunstige positie van middengeschoolde vrouwen met kinderen.

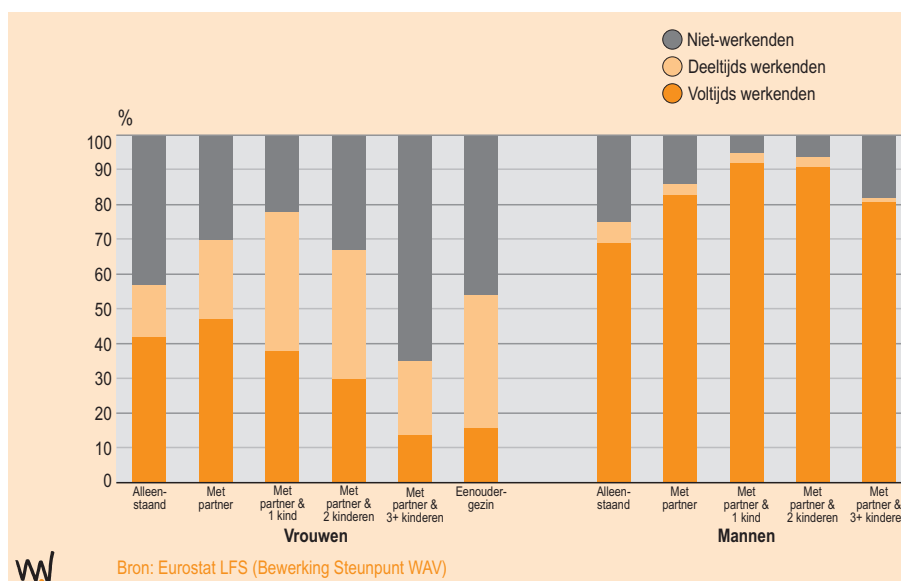
4 Werk en gezin voor laaggeschoolden

Van de Vlaamse mannen tussen 25 en 39 jaar is een groter deel laaggeschoold dan van de vrouwen (25% tegenover 20%). Jonge mannen studeren gemiddeld minder lang dan vrouwen en de ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs ligt bij hen hoger dan bij hun vrouwelijke leeftijdsgenoten. Het sekseverschil op de arbeidsmarkt is bij de laaggeschoolden veel groter dan bij de midden- en hogeschoolden. De globale werkzaamheidsgraad van laaggeschoolde mannen bedraagt 85%, van laaggeschoolde vrouwen heeft 59% een betaalde baan. Het aandeel werkenden bij de laaggeschoolde mannen ligt daarmee beduidend lager dan bij van mannen met een diploma van het middelbaar of hoger onderwijs (85% tegenover 93% en 96% – tabel 17.1). Deze verschillen verzinken echter in het niet bij de kloof die bij vrouwen bestaat tussen laaggeschoolden en midden- of hogeschoolden (59% tegenover 81% en 90%).

Hfdst. 8

Figuur 17.3

Voltime, deeltijd en niet-werkenden bij de laaggeschoolde vrouwen en mannen (25-39 jaar) naar gezinspositie (Vlaams Gewest; 2002)

In een oogopslag leiden we af uit figuur 17.3 dat de verschillen tussen de gezinsposities bij de laaggeschoolde vrouwen veel groter zijn dan bij de midden- en hogeschoolden en dat er ook bij de mannen een duidelijk onderscheid naar gezinspositie bestaat.

Werkzaamheid naar gezinspositie

Opvallend bij de laaggeschoolden mannen is in de eerste plaats de relatief lage werkzaamheidsgraad van de alleenstaanden zonder kinderen (75%). Hoger vermeldden we reeds de ongunstige arbeidsmarktpositie van deze groeiende bevolkingsgroep. Bij de laaggeschoolden is het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van alleenstaande mannen en van mannen met een partner beduidend groter dan bij de midden- en hooggeschoolden. Ten tweede valt de wat lagere werkzaamheidsgraad op van de mannen uit koppels zonder kinderen. Ten slotte stellen we vast dat de werkzaamheidsgraad van mannen met drie of meer kinderen gevoelig lager ligt dan die van mannen met één of twee kinderen (82% tegenover 94%). Bij de midden- en hooggeschoolden bestaat dit verschil niet.

Bij de laaggeschoolde vrouwen bereiken enkel degenen die samenwonen met een partner en één kind een behoorlijk werkzaamheidspeil (78%). In de andere gezinsposities bedraagt het aandeel werkenden 70% of (veel) minder. Ook de laaggeschoolde vrouwen *zonder kinderen* zijn dus opmerkelijk minder vaak aan het werk dan midden- en hooggeschoolden. Dit betekent dat ook bij de *laaggeschoolden zonder kinderen* een aanzienlijke seksekloof op de arbeidsmarkt bestaat, wat in scherp contrast staat met situatie bij de midden- en hooggeschoolden.

Dit neemt niet weg dat de grootste sekseverschillen alsook de grootste verschillen met de midden- en hooggeschoolden zich opnieuw situeren bij de moeders met twee of meer kinderen en bij de alleenstaande moeders. Opnieuw daalt met het aantal kinderen de werkzaamheidsgraad en neemt de kloof tussen mannen en vrouwen toe. Van de laaggeschoolde vrouwen met een partner en drie of meer kinderen heeft slechts een op drie een betaalde baan (35%) en de kloof met de mannen loopt in deze gezinspositie ongekend hoog op (tabel 17.1).

Een doorsnee Vlaams gezin: een koppel met twee kinderen

Ook laaggeschoolde vaders (25-39 jaar) die aan het hoofd staan van een gemiddeld Vlaams gezin met twee kinderen, hebben bijna allen een betaalde baan (94%). Bij de laaggeschoolde moeders daarentegen ligt het aandeel werkenden opnieuw een stuk lager dan bij de middengeschoolden (67%). Ze werken daarenboven vaker deeltijds en hun deeltijdse baan betekent meestal een halftijds uurrooster (tussen 17 en 24 uur per week). Van de laaggeschoolde moeders met een partner en twee kinderen is amper 30% voltijds aan het werk.

Deeltijdarbeid naar gezinspositie

De indeling naar voltijds-deeltijds werkenden kan de gekende patronen enkel bevestigen (figuur 17.3). Laaggeschoolde vrouwen werken vaker deeltijds dan midden- of hooggeschoolden en het aandeel deeltijds werkenden loopt op met het aantal kinderen. Zo'n deeltijdse betrekking betekent voor laaggeschoolde vrouwen bovendien vaak een halftijdse job (17 tot 24 uur per week) of zelfs een kleinere baan (tabel B17.2). Nog meer dan de midden- en hooggeschoolden combineren laaggeschoolde vrouwen een grotere gezinslast dus met een vermindering van de tijd besteed aan betaalde arbeid.

Aangezien laaggeschoolde mannen nauwelijks deeltijds werken, betekent dit dat de seksekloof op de arbeidsmarkt bij de laaggeschoolde moeders en vaders nog groter is dan dat we louter op basis van de werkzaamheidsgraad kunnen besluiten, en dat deze kloof sterk toeneemt met het aantal kinderen. Gemiddeld werkt slechts een op vier van de laaggeschoolde moeders voltijds (26%), bij de hooggeschoolden was dit nog de helft (52%). Bij de laaggeschoolde moeders met drie of meer kinderen zijn haast geen voltijds werkenden meer terug te vinden (14%).

Besluit

In tegenstelling tot bij de midden- en hooggeschoolden zijn er bij de laaggeschoolde mannen wel aanzienlijke verschillen tussen de gezinsposities. Met name de lagere werkzaamheidsgraad van de alleenstaanden en van de vaders met drie of meer kinderen springt in het oog. Het patroon bij de laaggeschoolde vrouwen is eveneens anders dan bij de midden- en hooggeschoolden: het onderwijsniveau blijkt namelijk een ongunstig effect te hebben op vrouwen in alle gezinsposities, dus ook op vrouwen zonder kinderen. Het verschil met de andere onderwijsniveaus is echter het grootst bij de moeders met twee of meer kinderen en opnieuw loopt de seksekloof vooral hoog op bij de vrouwen en mannen met kinderlast. Laaggeschoolde moeders hebben minder vaak een betaalde baan dan de midden- en hooggeschoolden, ze werken vaker deeltijds en presteren in zo'n deeltijdse job ook minder uren. Van de laaggeschoolde moeders tussen 25 en 39 jaar is een kwart voltijds aan het werk (26%), tegenover 40% bij de middengeschoolden en 52% bij de hooggeschoolden.

Cijferbijlage: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2003, Jaarboek, Cijferbijlage.

Methodologie: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, reeks 'De arbeidsmarkt in Vlaanderen', 2003, Jaarboek, Methodologie.